

Beleidsrapportage Corona Gedragsunit

Nr. 11– definitieve versie 29 april 2021

De Corona Gedragsunit van het RIVM ondersteunt beleid door gedragswetenschappelijke kennis te ontsluiten, te ontwikkelen en te vertalen naar antwoorden en adviezen voor overheidsbeleid en –communicatie. Het ministerie van VWS is opdrachtgever van de gedragsunit.

Deze 11^e beleidsrapportage bevat een overzicht van de producten en activiteiten van de afgelopen zes weken, plus een vooruitblik tot juni 2021.

De producten worden gepubliceerd op de [gedragsonderzoekspagina](#) van RIVM.nl. Medewerkers van de gedragsunit, evenals leden van onze wetenschappelijke adviesraad, zijn hierover te raadplegen.

Resultaten periode begin maart – medio april 2021

1. Kennis verzamelen

Literatuuronderzoek

- Er zijn inmiddels zeven tweewekelijkse literatuurupdates opgesteld waarin relevante literatuur wordt gedeeld binnen de gedragsunit en met de Wetenschappelijke Adviesraad, geïnteresseerden van het interdepartementale Corona-Rapid Response Team, het ministerie van VWS en het Nationaal Kernteam Crisiscommunicatie (NKC).
- Vanuit het literatuuronderzoek is bijgedragen aan verschillende memo's, zie 'Kennisintegratie'.

Inspirerende praktijkvoorbeelden

Sinds de vorige beleidsrapportage van 8 maart jl. zijn 5 nieuwe praktijkvoorbeelden gepubliceerd op de gedragswebsite: www.rivm.nl/gedragsonderzoek/voorbeelden-uit-praktijk. Deze voorbeelden geven inzicht in hoe mensen in verschillende contexten omgaan met de coronaregels, welke afwegingen meespelen en welke strategieën en oplossingen zij hanteren. De onderwerpen van deze nieuwe praktijkvoorbeelden zijn onder andere [jeugd en jongerenwerk](#), [jonge ZZP-ers](#), [een klimaatfestival op Terschelling](#), de [schaduwvoedselbank](#) en een [praktijkschool](#). Het totaal aantal gepubliceerde praktijkvoorbeelden is hiermee op 16 gekomen.

2. Kennis ontwikkelen

Vragenlijstonderzoek Gedrag en Welbevinden

De elfde ronde van het vragenlijstonderzoek is afgenomen tussen 24 en 28 maart. Onderwerpen die aanvullend op verzoek zijn opgenomen, zijn onder andere testen bij kinderen en het 'coronapaspoort'. Resultaten zijn op 9 april gepubliceerd op de [gedragswebsite](#). Op 8 en 9 april zijn de resultaten van ronde 11 van het vragenlijstonderzoek samen met de resultaten van de focusgroepen (zie hieronder) gepresenteerd in online duidingssessies, waarbij de eerste een preview voor Haagse collega's betrof.

Verdiepende interviews

Ronde 10 uit het kwalitatieve onderzoek bestond uit 8 focusgroepen met verschillende leeftijdsgroepen, over hoe het met de deelnemers gaat en wat een goede manier is om de komende maanden verder te gaan. Deze gesprekken zijn gevoerd tussen 22 februari en 11 maart. Resultaten zijn uitgewerkt in [webverslag](#). De resultaten van de focusgroepen en ronde 11 van het vragenlijstonderzoek zijn gelijktijdig gepresenteerd in de duidingssessies van 8 en 9 april. Juist omdat de resultaten uit de focusgroepen een verdieping boden op de resultaten van het vragenlijstonderzoek vormde dit een samenhangend geheel.

Corona Dashboard trendonderzoek

Tussen 9 en 15 maart vond de 9^e ronde van het driewekelijkse trendonderzoek naar naleving en draagvlak van de diverse gedragsregels plaats. Ook de 10^e ronde trendonderzoek is inmiddels uitgevoerd tussen 30 maart en 5 april 2021. Resultaten zijn gepubliceerd op het [Dashboard coronavirus](#). Op de gedragswebsite is duiding en verantwoording opgenomen: www.rivm.nl/gedragsonderzoek/trendonderzoek. De data die op geaggregeerd niveau gepresenteerd worden op het Dashboard, zijn voor nadere analyses door derden beschikbaar via data.rivm.nl.

Rapid response, verdiepend onderzoek

De gedragsunit heeft samen met de Universiteit van Amsterdam gedragsinterventies onderzocht als onderdeel van de pilots grootschalig testen in de gemeente Dronten en Bunschoten. Het ging hierbij om interventies gericht op het bevorderen van testopkomst en naleving van isolatieregels, waaronder verschillen in afstand tot testlocatie, in type uitnodigingsbrief en in ondersteuningsmogelijkheden in situaties waarbij mensen in isolatie of quarantaine zouden moeten gaan. Vooral door veel lagere deelname, hick-ups in de registratie en mogelijk ook door extra communicatie zijn er weinig valide uitspraken mogelijk over de effectiviteit van de interventies. Enkel het beperken van de afstand tot de testlocatie bleek een effectieve interventie om testopkomst te vergroten. Hoewel het bieden van uitgebreidere ondersteuning voor thuisblijven, zowel in de vorm van een thuisblijftas als via een uitgebreider telefonische ondersteuningsgesprek, leek te voorzien in een behoefte kon het effect op daadwerkelijk thuisblijven in deze korte pilots niet worden bepaald. De rapportages van deze interventieonderzoeken worden medio mei gepubliceerd op rivm.nl.

3.1 Kennisintegratie

Thema Vaccinatiebereidheid

- De open vragen over achtergronden van de keuze om wel of niet te vaccineren van ronde 10 van het vragenlijstonderzoek worden geanalyseerd. Resultaten worden deze maand verwerkt in een nieuwe memo over vaccinatiebereidheid.
- Webpagina 'Drie pijlers voor vaccinatie communicatie' (publicatie volgt).
- De eindrapportage over vaccinatiekeuzes van het Burgerforum is inmiddels gepubliceerd door [RadboudUMC](#). Een link hiernaar is opgenomen op de [kennisintegratiepagina](#) van het gedragsonderzoek.

Andere kennis(integratie)producten

- Op 18 maart en op 8 april is een gedragstoets opgeleverd aan de NCTV in de vorm van beknopte teksten voor het Catshuisoverleg van die week. Deze teksten zijn gepubliceerd op de [website](#)

van de Rijksoverheid als onderdeel van de NCTV-presentatie over Maatschappelijk Beeld en Uitvoeringstoets. Op 29 april is opnieuw een korte tekst met gedragsreflecties aangeleverd.

- Op 22 maart en 12 april is een brief met gedragsreflecties op een mogelijke wijziging in het maatregelenpakket, opgeleverd aan het ministerie van VWS en de NCTV. Dit betreft een nadere toelichting op de gedragstoets in de week voorafgaand opleverd aan de NCTV. Deze brieven met gedragsreflecties zijn door de minister van VWS gedeeld met de Tweede Kamer en zijn tevens gepubliceerd op <https://www.rivm.nl/gedragsonderzoek/kennisintegratie>. Op 3 mei volgt opnieuw een brief.
- De gedragsunit heeft een [overzicht](#) van effectieve interventies om naleving van gedragsmaatregelen te bevorderen opgesteld en gepubliceerd op de website. Dit overzicht is gebaseerd op eerdere kennismemo's van de gedragsunit, aangevuld met wetenschappelijke literatuur. Dit overzicht wordt onder andere door DGSC-19 gebruikt ten behoeve van de Taskforce Gedragsondersteuning en Communicatie en bij nadere invulling van gedragsrichtlijnen voor ondernemers.
- De gedragsunit levert periodiek informatie vanuit haar vragenlijst- en trendonderzoek, ten behoeve van het dashboard Sociaal Domein, aan de VNG.
- Er is een memo 'Maatregelen die bezoek in de thuissituatie beperken' geschreven op verzoek van VWS en gepubliceerd op <https://www.rivm.nl/gedragsonderzoek/kennisintegratie>.
- Memo over de avondklok: een verkenning van wetenschappelijk onderzoek en eigen onderzoek over 1) de aard van huisbezoeken na 21:00 en 2) de effecten van een avondklok en/of lockdown in het algemeen op fysiek en psychologisch welzijn. Deze memo wordt volgende week gepubliceerd op <https://www.rivm.nl/gedragsonderzoek/kennisintegratie>.
- Memo 'Risicogedrag bij laagrisicogroepen'; naar aanleiding van vragen hierover van VWS. De eerste versie van deze memo is 28 april opgeleverd.

3.2 Kennisdisseminatie

Resultaten van de gedragsunit worden niet alleen gepubliceerd op de website of naar VWS gestuurd, maar worden ook gericht aangeboden aan o.a. het LOT-C, NKC en het interdepartementale Rapid Response Team Corona. Ook worden er openbare online duidingssessies georganiseerd voor de lokale praktijk, zoals voor gemeenten, GGD'en en veiligheidsregio's.

Online sessies en trainingen

Tussen begin maart en medio april zijn kennis en inzichten van de gedragsunit gedeeld via de volgende online sessies:

- 8 maart: Bijdrage door 5.1.2e aan het [Actualiteitscollege 'De maatschappelijke impact van COVID-19'](#) van het kennisplatform Utrecht Sociaal.
- 11 maart: Duidingssessie Kennisintegratie Preventie, Zorg en Maatschappelijke vraagstukken, rapportage Onderzoek naar welbevinden door 5.1.2e.
- 15 maart: Bijdragen door 5.1.2e en 5.1.2e aan het NKC-webinar "[Communiceren in coronatijd](#)"
- 31 maart: Bijdrage 5.1.2e aan het [plenaire deel](#) van het congres Gezonde School.
- 6 en 15 april: Twee introductiesessie over het werk van de gedragsunit voor onder andere VWS-ers en geïnteresseerden van andere ministeries en het RIVM.
- 8 april: duidingssessies met een preview van de vragenlijst resultaten van ronde 11, gecombineerd met de resultaten van de focusgroepen voor VWS en geïnteresseerden van andere ministeries (dag voor publicatie van vragenlijstresultaten).

- 9 april: openbare duidingssessies over de vragenlijst resultaten van ronde 11, gecombineerd met de resultaten van de focusgroepen (dag van publicatie van vragenlijstresultaten).
- 22 april: Duidingssessie Kennisintegratie Preventie, Zorg en Maatschappelijke vraagstukken, rapportage Leefstijl en lichamelijke gezondheid.

Nieuwsbrief

Sinds januari heeft de gedragsunit een eigen nieuwsbrief Corona & Gedrag om beleidsmakers en professionals te informeren over de activiteiten en resultaten van de gedragsunit. Intussen zijn er vijf nieuwsbrieven verschenen en zijn er 927 abonnees (15 april). Deze nieuwsbrieven staan [hier](#); via deze link kunt u zich ook abonneren op de nieuwsbrief. De nieuwsbrief komt elke drie tot vier weken uit.

Blik vooruit medio april - mei 2021

1. Kennis verzamelen

Literatuuronderzoek

- In de komende maanden zal de tweewekelijkse literatuurupdate worden voortgezet. Deze update is bedoeld voor mensen met een (gedrags)wetenschappelijke achtergrond. Wilt u de update ook ontvangen, dan kunt u mailen naar 5.1.2e@rivm.nl met vermelding "Literatuurupdate".
- Het [overzicht](#) van effectieve interventies om naleving van gedragsmaatregelen te bevorderen zal worden aangevuld met nieuwe inzichten uit beleidsadviezen van de gedragsunit, aangevuld met wetenschappelijke literatuur.
- Er wordt literatuuronderzoek gedaan t.b.v. de nieuwe memo 'Risicogedrag en besmetting' en voor vraagbeantwoording voor VWS en NCTV rond de diverse vormen van testen en testgedrag.

Inspirerende praktijkvoorbeelden

De komende zes weken worden 5 à 6 nieuwe voorbeelden gepubliceerd op de website. De onderwerpen zijn onder andere: basisscholen, een school voor kinderen met een licht verstandelijke beperking, sportbuurtcoach, sportverenigingen, spoeddiensten (ambulance/politie) en buurtbemiddeling/sociale cohesie. Ook zijn voorbeelden uit de sectoren horeca, detailhandel en kunst & cultuur in voorbereiding.

2. Kennis ontwikkelen

Vragenlijstonderzoek ronde 12

Ronde 12 van het vragenlijstonderzoek is in voorbereiding en zal tussen 5 en 9 mei worden uitgevoerd. Resultaten zullen op 21 mei op de gedragswebsite gepubliceerd worden.

Verdiepende interviews ronde 11

De 11^e ronde interviews wordt vanaf half mei gehouden. Eind april worden voor de 10^e keer interviews gehouden met de 15 deelnemers van het interviewcohort. Onderwerpen zijn dan zelftesten, het 'coronapaspoort' en ontwikkelingen over de tijd.

Corona Dashboard trendonderzoek

In april en mei vinden de 11^e en 12^e rondes van het trendonderzoek plaats. Resultaten worden op respectievelijk 4 en 25 mei gepubliceerd op het CoronaDashboard van de Rijksoverheid, op de gedragswebsite van het RIVM en gedeeld via open data op data.rivm.nl.

Rapid response, verdiepend onderzoek

- Jongeren in coronatijd – het Erasmus heeft in november 2020 een meting herhaald onder Rotterdamse jongeren, over gedrag en determinanten ervan, welzijn, sociaal gedrag en zeer gedetailleerde informatie over het volgen van influencers. Rapportage en publicatie volgt medio mei.
- Medio mei wordt de rapportage over de effectiviteit van interventies gericht op de naleving van isolatieregels bij de gemeente Dronten en Bunschoten opgeleverd. Deze rapportage zal net als de rapportage over interventies gericht op testen gepubliceerd worden op de gedragswebsite van het RIVM.

3. Kennisintegratie en -disseminatie

3.1 Kennisintegratie

Vaccinatiebereidheid

- In mei wordt een geactualiseerde Memo Vaccinatiebereidheid opgeleverd, met o.a. actuele cijfers uit het vragenlijstonderzoek, literatuuronderzoek, aanvullend onderzoek naar determinanten van vaccinatiebereidheid en specifiek voor Astra Zeneca, uitkomsten van het Burgerforum, open veld analyse vanuit het vragenlijstonderzoek en een extern onderzoek onder migranten.
- De webpagina 'Ziek na een vaccin is niet door een vaccin' is in voorbereiding. De beoogde doelgroep / gebruikersgroep van deze webpagina zijn communicatieprofessionals werkzaam bij overheden, zorginstellingen en GGD'en.

Memo's, factsheet, reflecties

- Twee- of driewekelijkse gedragsreflectie op mogelijke aanpassingen van het maatregelenpakket, op verzoek van NCTV.
- Memo 'Risicogedrag bij laagrisicogroepen'; naar aanleiding van vragen hierover van VWS. De tweede versie van deze memo volgt begin mei.
- Beantwoording VWS en NCTV vragen over Testen vanaf eind april, over o.a. testgedrag van gevaccineerden, factoren die testgedrag beïnvloeden en zelftesten versus testen bij de GGD.

3.2 Kennisdisseminatie

Online sessies en trainingen

- Duidingssessie Vaccinatiedeelname naar verwachting begin mei.

- 20 en 21 mei: Duidingssessies van de vragenlijstresultaten van ronde 12.

5.1.2e 5.1.2e en 5.1.2e
RIVM Corona Gedragsunit